

РАКЕТОБУДУВАННЯ ТА КООПЕРАЦІЯ В СФЕРІ ВПК

Сфера, де кооперація з ВПК України є воістину критичною для Росії, – ракетно-космічна галузь. Як відомо, після розпаду СРСР третина усієї радянської космічної промисловості залишилася на території України. Щось, звичайно, вже «померло», щось все ще функціонує.

В липні 2014 р. ракета «Ангара» з другої спроби нарешті успішно стартувала з космодрому «Плесецьк» і доставила макет корисного навантаження на камчатський полігон Кура. При цьому в космос ракета так і не виходила. Як і було передбачено циклограмою, її політ проходив по балістичній траєкторії над територією Росії і завершився через 21 хвилину після старту. В цілому «Ангара» пролетіла 5,7 тис. кілометрів. Її створення обійшлося більш ніж в 160 млрд рублів і супроводжувалося цілою серією різноманітних скандалів. Влада то міняла технічне завдання на ракету, через що варіант «Ангари» з відокремлюваним першим ступенем – прискорювачем «Байкал» – був заморожений, то топ-менеджерів її розробника – ДКНВЦ ім. Хрунічева, то збільшували фінансування проекту, то, навпаки, скорочували. У результаті ракета, яка повинна була злетіти ще в 2005 році і забезпечити Росії нові великі замовлення на пускові послуги, розгубила практично усі свої конкурентні переваги. Безумовно, «Ангара» набагато екологічніше за «Протони», що використовують як паливо отруйний гептил, але її перевага над французькими «Аріанами» і китайськими ракетами CZ-11 зовсім не є очевидною. Втім, добре вже те, що «Ангара», як виявилось, дійсно може літати. Тобто на думку деяких експертів [8], незалежний доступ в космос Росії не дивлячись ні на що, нарешті буде забезпечений. А ось як прокоментувала передісторію цієї події на своїй сторінці «Щоденного журналу» Ю.Латиніна:

«28 июня 2014 г. с космодрома «Плесецк» не полетела очередной раз в космос ракета «Ангара». В самом по себе отложенном старте проблемы нет. Старты откладываются в любой стране. Но. Ракета «Ангара» должна была полететь в 2005 году. Под пуски «Ангары» были заключены коммерческие контракты с иностранцами. Мы их сорвали. Там огромные неустойки. Ракета «Ангара» разрабатывается с 1994 года и до сих пор ни разу не взлетела. Компания SpaceX Илона Маска была создана в 2002 году, через двенадцать лет после начала работ над «Ангарой». За это время компания с нуля создала и запустила ракеты Falcon 1 и Falcon 9 и космический корабль многоразового использования Dragon. Компания разработала свои двигатели для ракет - Merlin, Kestrel и Draco. Свою первую ракету компа-

ния вывела на орбиту 28 сентября 2008 года, через 6 лет после основания. Свой первый космический корабль она запустила в декабре 2010 года, через восемь лет после основания. «Дракон» впервые пристыковался к МКС в мае 2012 года. В декабре 2013 года SpaceX вывела на орбиту первый спутник. При этом Илон Маск начинал с нуля. Разработчики «Ангары» пользовались гигантскими наработанными ресурсами всей ракетно-космической отрасли РФ. Кроме того, уже к 2012 году, согласно официальному заявлению главы Роскосмоса Поповкина, «Ангара» сожрала 160 млрд рублей – 5,5 млрд долларов по тогдашнему курсу. Общий объем средств, которыми оперировала SpaceX к концу 2012 года, был впятеро меньше – 1 млрд долларов. При этом 600 млн долл. из них были деньги NASA, полученные за конкретные запуски.

Разработки же трех видов двигателей, семейства ракет и космического корабля велись исключительно частным капиталом - 100 млн долларов, внесенных Илоном Маском, и еще 100 млн, внесенных его партнерами. При этом кроме вышеупомянутых аппаратов, которые уже летают, SpaceX разрабатывает ракету Falcon Heavy, которая станет самой грузоподъемной из всех существующих ракет, работающий на метане двигатель Raptor и в настоящий момент проводит испытания ракет с вертикальной посадкой. Легко подсчитать, что Илон Маск потратил на разработку семейства ракет Falcon около 100 млн долларов, а Россия на разработку семейства ракет «Ангара» – 5,5 млрд долларов, или в 55 раз больше, при том что Falcon полетел за 6 лет, а «Ангара» не полетела за двадцать. Вероятно, разница больше, но порядок цифр примерно такой. Если это выглядит как утка, крикает как утка и летает (точнее, не летает) как утка, то, наверное, это утка и есть. Если мы безрезультатно потратили 5 млрд долларов на то, на что частный предприниматель в США потратил 100 миллионов, то вряд ли мы тратили эти деньги, чтобы создать ракету. Скорее наоборот – мы создавали ракету, чтобы эти деньги украсть» [9].

Але і через 23 роки після розпаду СРСР основу ядерних сил РФ і досі становлять ракети Р-36М (SS-18), що були розроблені в Україні. Станом на 2014-й РФ має близько 680 ядерних зарядів на SS-18, що створювалися в Україні, 600 зарядів на випущених у Росії SS-19, які використовують систему управління, створену в Харкові, й близько 300 зарядів на російських ракетах «Тополь» (SS-25) та «Ярс» (SS-

27), що виготовляються з використанням українських компонентів. При цьому всі SS-19 підлягають списанню до кінця 2016-го. Виробництво стратегічних ракет у РФ не встигає за старінням ракетно-ядерного потенціалу, тому вона намагається будь-що зберегти вплив на український ракетобудівний комплекс [1].

В Дніпропетровську як і раніше роблять ракетоносії «Зеніт», остаточна відмова від яких для російського космосу, судячи з усього, може виявитися дуже відчутною. Також в Україні робляться елементи систем управління для ракетоносіїв «Протон», «Союз», «Космос», для «Міжнародної космічної станції». Відомо, що усі старті ракетоносіїв для космічних кораблів, починаючи з польоту Юрія Гагаріна і до теперішнього часу, здійснені з космодромів «Байконур», Плесецьк і Капустін Яр, забезпечуються за участю апаратури початкової орієнтації київського ЦКЛ «Арсенал». І взагалі, на російських супутниках і космічних апаратах багато українського устаткування і приладів.

Ще одна область російсько-української співпраці - кооперація в області обслуговування міжконтинентальних балістичних ракет (МБР) старого покоління (радянського виробництва), які і до цього дня становлять основу ракетно-ядерної потужності Росії. Зокрема, РС-20 (він же РС-36М, а по класифікації НАТО - SS-18 «Сатана») розроблений в дніпропетровському КБ «Південне» і робився на заводі «Південмаш» – фахівці «Південного» і «Південмашу» і понині здійснюють гарантійний авторський нагляд і аналіз технічного стану російських ракет, беручи участь в роботах з подовження їх термінів служби. Запчастини для МБР старого покоління також поставляє «Південмаш». За бажання можна виправдати навіть обслуговування фахівцями «Конструкторського бюро «Південне» імені М.К. Янгеля» ракети РС-36М УТТХ, яка є на озброєнні російських ракетних військ стратегічного призначення (дніпропетровське конструкторське бюро сконструювало її). Адже це – міжконтинентальна балістична ракета (до того ж найпотужніша у світі), і складно уявити, що б її використовували проти України. Не в'яжеться це також із бажанням РФ нібито захистити інтереси росіян на території сусідньої держави.

Також вже ні для кого не секрет, що російська програма ядерного переозброєння «злегка» провисає: ракети в шахтах старіють, неможливо до безкінечності подовжувати термін експлуатації «Сатани», а твердопаливні РС-24 «Ярс» і особливо «Тополь-М» цій самій «Сатані» заміна ніяка - вони кардинально поступаються своєму попередникові по потужності і максимальній дальності доставки «вантажів». З ракетами для підводних човнів справи і зовсім йдуть кепсько – та ж «Булава», як відомо, не літає, і нові ракетоносії фактично беззбройні. І

складно зрозуміти, як у справі створення нових важких МБР Росія може обійтися без українських КБ «Південне» і «Південмаш».

На думку директора Центру досліджень армії, конверсії і роззброєння Валентина Бадрака, державні підприємства все ж таки припинять співпрацю з Росією. «Це, напевно, зробить КБ «Південне», «Черкаський фотоприлад», який прилади для керування бронетехнікою виготовляє, та низка інших підприємств», – каже він. «Але тут потрібно чітко розрізняти державне і приватне. Чи є механізм заборони приватним компаніям продавати свою продукцію за кордон? Гадаю, вони продовжать відвантаження для РФ. Той же завод «Мотор Січ» і надалі продаватиме двигуни – гендиректор В'ячеслав Богуслаєв у розпал пристрастей озвучив серйозні плани щодо розширення співпраці з Росією. Продовжить співпрацювати і «Хартрон» (програмне і технічне забезпечення систем керування в галузі авіації і космосу та ін. – Ред.), який частково і так належить їй», – передбачає експерт. «Але сама номенклатура військових товарів, що їх постачають до Росії, не настільки велика – задіяно десятків зо два українських підприємств», – додає Бадрак [2;3].

Загалом складається непроста ситуація. З одного боку, росіяни не залучають українські підприємства до програм модернізації стратегічних ядерних сил. У квітні 1992 р. дніпропетровське КБ «Південне» припинило участь в розробці МБР «Тополь-М». У міру виведення із експлуатації ракет радянського виробництва саме вона (і її подальший розвиток «Ярс») стане основою ракетних військ стратегічного призначення (РВСН) РФ. До кінця 2012 р. в них налічувалося 78 «Тополь-М» і 18 «Ярсів». В той же час в російському арсеналі є 70 ракет УР-100Н УТТХ (SS-19) і 58 важких Р-36 різних модифікацій («Воевода», вона же SS-18 Satan). Системи управління для перших розробляв харківський «Хартрон». Другі – практично цілком дітище КБ «Південне» і заводу «Південмаш». Саме ці ракети є носіями більшої частини російських ядерних боеголовки. Розробник і виробник досі здійснюють гарантійний авторський нагляд і аналіз технічного стану ракет, подовжуючи їх терміни служби. Ціна сервісу – біля \$10 млн в рік.

Для України як держави – дрібниці. Для підприємств – ні в якому разі. Тим більше що РФ ніяк не влаштує ризик одноразового і дострокового списання ракет, які повинні залишатися у строю до 2020 р. Очевидно, порушення ядерного паритету із США в плани Москви не входить. Тим більше що командні ракети на базі УР-100 і їх блоки керуючої системи «Периметр», готові, за словами кремлівського казкаря Дмитра Кисельова, перетворити Америку на радіоактивний попіл, також мали українське походження. Згодом, правда, їх замінили «Тополі», але оскільки «Периметр» призначений для гарантова-

ного удару у відповідь і, за свідченням командуючого РВСН Сергія Каракаєва, продовжує функціонувати, росіянам є що втрачати. Тому на додаток до терористичної кампанії нам слід готуватися як мінімум до судових позовів.

Таким чином, окремих привід для занепокоєння мешканців Кремля і околиць - стан і обслуговування російського "ядерного щита". 83% усіх російських боеголовки переносять міжконтинентальні балістичні ракети "Воевода", спроектовані в КБ "Південне" і зроблені на "Південмаші". За міжурядовою угодою, яка ратифікована Держдумою і Верховною Радою, забезпечення гарантійного нагляду за ракетним комплексом РС- 20 "Воевода" здійсню-

ють українські фахівці (рис. 1). Екс-начальник російського головного штабу РВСН Віктор Єсін упевнений, що "у разі розриву міжурядової угоди з Україною російська промисловість готова самостійно здійснювати гарантійне обслуговування тих, що знаходяться на озброєнні РФ ракетних комплексів "Воевода". Проте з урахуванням того, що уся документація за проектом знаходиться в Україні, реальність виконання цього завдання оцінити складно. Між тим, за оцінками фахівців-ядерників, близько 30% російських міжконтинентальних балістичних ракет (МБР) потребують капітального ремонту, який, підкреслимо, можна зробити тільки за участю українських фахівців» [5].

Рис. 1. Структура ядерних збройних сил Росії [5]

Не ясно, чи торкнеться розриву співпраці тема ракети-носія "Дніпро", створеної на базі "Воеводи". Підприємство "Космотрас", що здійснює конверсію і запуски, є спільним проектом з рівними частками участі РФ і України. Закриття проекту найнадійнішого і досить екологічного носія на ринку украї небажано передусім для української космічної програми. Тим більше зважаючи на гостру конкуренцію в сегменті комерційних пусків, зокрема, з боку РФ [4].

В середині червня 2014 р. в Держдумі РФ відбулася закрита година уряду, на якому міністр оборони Сергій Шойгу докладав депутатам про стан збройних сил країни. Серед інших обговорювалося і питання наслідків від втрати західних замовлень і відмови США і країн Євросоюзу від військово-технічної співпраці з Москвою, так що закритість думського засідання зрозуміла. З організованого владою витоку відомо тільки те, що добре лягає в пропагандистську картинку: армія, за словами Шойгу, готова до будь-якого розвитку подій в Україні і світі, а оборонна промисловість - до швидкого заміщення імпо-

рту у військовому виробництві, у тому числі з України. Головний висновок з доповіді Шойгу, розмужений російськими ЗМІ, простий і беззмстовний: парламентарі залишилися більш ніж задоволені зустріччю [5].

Проте за лубковою картинкою ховаються зовсім інші процеси. Рішення у рамках санкцій незбаром сильно ударять по оборонній і космічній галузям РФ. Так, США і ЄС мають намір відмовитися від російських двигунів для космічних проектів. Це рішення дається західним партнерам України нелегко, оскільки двигуни РД - 180 використовуються для запуску американських супутників військового призначення і в США їх не роблять. Після введення санкцій проти російського космопрома віце-прем'єр Дмитрій Рогозін чванився: відмова від ракетних двигунів бумерангом ударить по самих Штатах. В той же час саме американські замовлення забезпечують левову частку доходів НВО "Енергомаш". І ось в червні 2014 р. з'явилася інформація про те, що корпорація United Launch Alliance (ULA), що співпрацює з американо-російською компанією RD Amross, ук-

лала контракти з декількома американськими підприємствами для створення рідинного ракетного двигуна, здатного замінити РД - 180. Перший запуск запланований до 2019 р. Комітет сенату США зі збройних сил вже запропонував виділити \$100 млн на цей проект. До речі, тут відкриваються цікаві перспективи і для дніпропетровського "Південмашу", здатного реалізувати частину американських замовлень замість "Енергомашу". Нагадаємо, Південмашівці успішно брали участь в спільному з європейцями проекті "Вега" і в українсько-бразильському проекті "Алькантара-циклон спейс".

Не можна ігнорувати і інтерес думських засідателів до перебоїв постачань з України у світлі чергового невдалого запуску "Протона". У грудні 2013 р. "Роскосмос" відмовився купувати українські ракети "Зеніт", звинувативши "Лівденмаш" в завищенні цін. У "Роскосмосі" також згадали аварію української ракети з російським супутником зв'язку, що сталася в лютому 2013 р. Замінити українську розробку Росія вирішила своїми "Протонами - М", хоча в липні того ж 2013 р. ця ракета з трьома навігаційними космічними апаратами вибухнула і впала на першій же хвилині старту з "Байконура". Аварійна комісія встановила, що причиною аварії стали датчики кутової швидкості, які були встановлені неправильно, з розворотом на 180 градусів. Цікаво, що фахівці Центру ім. Хрунічева, що ставили датчики, своєї провини не визнали, стверджуючи, що робили усі операції згідно з технологічними картами. Після чого комісія рекомендувала знімати на фото і відео найбільш важливі операції при складанні ракет. Запуск "Протона-М" спробували ще раз в травні 2014 р. Цього разу ракета з супутником "Експресс-АМ4Р" (вартістю понад мільярд рублів) злетіла, але згоріла над Китаєм через аварійну зупинку двигунів.

До речі, офіційна делегація Росії не була запрошена на одну з найбільших у світі військових виставок-продажів Eurosatory - 2014, що проходила в Парижі. Спілкуватися з росіянами не хочуть і організатори щорічної міжнародної конференції з ПРО, які відхилили заявку на участь в ній російських представників. Тим часом ідеологи «зазаборья» шосили підтримують видимість відсутності ізоляції. Останній фейк - заява "Рособоронекспорта" про те, що НАТІВСЬКА Греція планує звернутися до Росії по допомогу в модернізації своєї системи ППО [10].

13 липня 2014 р. з Центру космічних польотів на острові Уоллопс (США) о 19 годині 52 хвилини за київським часом відбувся успішний запуск ракети-носія „Антарес”. Носій вивів на навколосезну орбіту вантажний корабель «Сигнус», який доставить на Міжнародну космічну станцію 1657 кг корисного вантажу. В його складі обладнання, необхідне для роботи на станції та наносупутники, призначені для отримання знімків поверхні Землі. Надалі наносупутники будуть відправлені з МКС на

визначені для них орбіти через спеціальний відсік. Після розвантаження корабель забере зі станції майже півтори тонни сміття, котре згорить разом з кораблем «Сигнус» у щільних шарах атмосфери.

Центр інформаційних зв'язків ДКБ «Південне» повідомляє, що це був четвертий запуск нової РН «Антарес», головний розробник якої корпорація Orbital Science Corporation (США). Основна конструкція першої ступені ракети-носія розроблена КБ «Південне» і виготовлена Південним машинобудівним заводом імені О.М.Макарова у кооперації з українськими підприємствами «Хартрон-АРКОС» (Харків), «Київприлад» (Київ), «Хартрон-ЮКОМ» (Запоріжжя), «ЧЕЗАРА», «РАПІД» (Чернігів) та іншими. Підготовка ракети-носія до запуску та запуск виконані українськими спеціалістами [6].

Протистояння української армії влітку 2014 р. підтримуваним Кремлем терористам стало ключовим чинником перемоги. Американські та європейські санкції на цьому етапі не стали дієвою асиметричною зброєю. До речі, не випадково авторитетне видання Business Insider помітно підняло планку українських ЗСУ в рейтингу найбільш потужних армій світу. До переломного моменту ще явно неблизько. З військового погляду він можливий після реального «закриття» кордону і припинення каналів перекидання зброї та російських бойовиків на територію України. Зробити це можна лише шляхом залучення значних сил і коштів, створенням спеціальних мобільних груп на найбільш небезпечних напрямках, негайним оснащенням їх сучасними системами виявлення, наведення і ураження. І озброєння ударних засобів з бойової авіації. В будь-якому разі Київ підійшов до пікової ситуації, коли ухвали, які приймаються дуже повільно і зволікання з їхньою реалізацією можуть призвести до безповоротних наслідків для держави.

Окрім негайного забезпечення індивідуального захисту військовиків на сході країни експерти в галузі безпеки пропонують невідкладно організувати постачання цифрових станцій закритого зв'язку (як через «Телекарт-прилад», так і за рахунок військово-технічної допомоги), засобів нічного бачення та тепловізорів (переважно в рамках військово-технічної допомоги або закупівель за кордоном). Фахівці переконані в можливості забезпечити всі структури АТО новими засобами супутникової навігації вітчизняного виробництва, а також електронними мапами місцевості (тут може бути підключене смілянське підприємство «Орізон-навігація»). Війська на сході гостро потребують автономних сучасних ПТКР і ПЗРК. Важливими закупівлями можуть виявитися нові тандемні постріли «Комбат» для бронетехніки і ПТРК «СТУГНА-П» – розробки ДКБ «Промінь». А для виявлення противника можна скористатися РЛС «Малахіт» і РЛС

близької дії «Борсук», «Лис» (їх виробляє київська ХК «Укрспецтехніка»).

Необхідно терміново налагодити закупівлю модернізованих гвинтокрилів Мі-24 і Мі-8, забезпечивши оснащення гвинтокрилів Мі-24 новою ракетою «Бар'єр-В» (завдання для Конотопського заводу «Авіакон» і ДККБ «Промінь»). Забезпечити захист гвинтокрилів можна перевіреними системами «Адрос» розробки НПФ «Адрон». Фахівці вважають актуальною термінову спрощену модернізацію близько 600 наявних БРДМ (заміну або ремонт двигунів і розширення люків для десантування), щоб усі підрозділи АТО отримали бронетехніку. Необхідна і нова колісна техніка і легка бронетехніка, включаючи БТР-4, БТР-3Е1, Дозор-Б і КРАЗ-АСВ (можна підключити потужності ХКБМ, Заводу імені Малишева, АвтоКрАЗу і ряду бронетанкоремонтних заводів). Крім того, важливо продовжити модернізацію та ремонт техніки Повітряних сил. Бойових літаків на Львівському, Одеському, Луцькому, Запорізькому заводах. ЗРК С-300 і «Бук» – на ДП «Укроборонсервіс». Доцільною буде закупівля керованих бомб (розробка НПФ «Адрон») і прицілів для ведення бою вночі (НПФ «Адрон»). Є сенс скористатися і старими модернізованими системами ППО – «Укроборонпром» готовий оперативно поставити вдосконалені ЗРК С-125.

Для створення сил стримування з програм «довгобудів» нині можна залишити лише проект бойової ракети (наприклад, крилатої ракети, яку вже виводять на серійну орбіту). Можливо, проект створення національного гвинтокрила, якщо позиція генконструктора В'ячеслава Богуслаєва не буде, м'яко кажучи, непатріотичною. Є гостра потреба в закупівлі авіаційних ракет «повітря-повітря» Р-27, які виробляє ДАХК «Артем». Це лише штрихи до питання переозброєння; у будь-якому разі, з реальними можливостями підприємств ОПК України, пріоритетності та черговості програм закупівель у своїх та іноземних підприємств не розібратися без відновлення роботи Держкомісії з питань ОПК. Окрім того, вкрай необхідно терміново внести зміни до системи закупівель. Чехарда із закупівлями зброї у підприємств не закінчиться, доки не буде скасовано тендери, а держоборонзамовлення не розглядатиметься на два-три роки відразу [7].

Наприклад, «Комбат» – українська протитанкова керована ракета (ПТКР), призначена для боротьби з танками, вертольотами, ДОТами і іншими високозахисними наземними, надводними або такими, що низько летять цілями на дистанціях до 5000 метрів. Пуск здійснюється з гладкоствольної гармати калібру 125 мм (Т-64БМ «Булат», Т-72АГ/Б/С, Т-80УД, «Оплот-м», 2А45М «Спрут-Б»). ПТКР розроблена в київському конструкторському бюро «Промінь» і випускається київською ДАХК «Артем». Прийнята на озброєння ВС України в 2006

році. Управління ПТКР «Комбат» здійснюється в напівавтоматичному режимі по лазерному променю. Бойова частина ракети – тандемна кумулятивна, в ній розміщені два заряди (лідуючий і основний). Лідуючий заряд призначений для здійснення передчасного спрацьовування динамічного захисту і знищення протикумулятивних екранів. Основний заряд забезпечує пробиття основної броні і знищення техніки.

Довжина головної частини 125-мм ПТКР «Комбат» складає 675 мм, хвостовий – 408 мм. Тандемна бойова частина «Комбат» перевищує по вазі відповідну частину 9М119М «Інвар» майже удвічі. Українська ПТКР розділена на дві частини, які стікуються в стволі безпосередньо перед пострілом. Ця ідея була відома і раніше, але київські інженери поліпшили її, застосувавши наведення в «режимі перевищення» лазерного променя над ціллю. ПТКР майже упродовж усього польоту ведеться над лінією візування, а її переклад безпосередньо на ціль здійснюється автоматично всього за 0,3 секунди до моменту поразки. Таке рішення вигідно відрізняється від підсвічування лазером цілі упродовж усього польоту ракети тим, що супротивник практично не має шансів поставити перешкоду ПТКР. Стрільба ПТКР «Комбат» можлива на швидкостях руху носія до 30 км/год, по цілях, що рухаються зі швидкостями до 70 км/год [11].

«Флагман українського ракетобудування – дніпропетровський «Південмаш» – відновив свою роботу після тривалого простою. Про це повідомив помічник генерального директора заводу у загальних питаннях Володимир Ткаченко. «Так, наше підприємство вийшло з режиму простою. Зараз зв'язуємо списки працівників, дивимось, хто залишився на підприємстві. Потім прийматиметься рішення про подальші дії», – сказав В.Ткаченко в бесіді з кореспондентом «Дня». За його словами, на початку нинішнього року підприємство зупинилося у зв'язку з відсутністю замовлень. «Замовлень немає й зараз. Ракет ми теж не виробляємо», – уточнив він. Останнім часом було виготовлено кілька пересувних казарм для українських військових, проте рішення Міноборони щодо цього проекту немає. Не виключається, що керівництво «Південмашу», визначившись із ситуацією, що склалася, може знову розпустити робітників у вимушені відпустки. Ще недавно завод «Південмаш» забезпечував Україні статус космічної держави. Нагадаємо, що реалізувалися міжнародні проекти «Морський старт» і «Наземний старт». Конверсійними ракетами «Дніпро» доставляли на орбіту космічні апарати за іноземними замовленнями. Кількість запусків була невеликою, проте це дозволяло зводити кінці з кінцями. Ситуація значно ускладнилася через погіршення українсько-російських відносин. Урядом було прийняте рішення про

згорання співпраці з Російською Федерацією, звідки надходило до 80 відсотків усіх замовлень. Президент України Петро Порошенко, який побував на «Південмаші» перед парламентськими виборами, обіцяв дніпропетровським ракетникам державні замовлення, зокрема й в оборонній сфері. Проте, з нового року «Південмаш» увійшов у вимушений простій. Ще взимку робочі підприємства кілька разів виходили на акції протесту й навіть перекривали дорогу біля центральної прохідної. Лише після цих пікетів Кабмін знайшов кошти для погашення багатомісячної заборгованості із зарплати, але на сьогоднішній день борги знову зростають. Через затримку зарплати й відсутність роботи з підприємства почали масово звільнятися фахівці, і процес загрожувє безповоротними наслідками. Цехи й устаткування простоюють. Підприємство могли б підтримати цивільні замовлення — наприклад, Дніпропетровська міськрада готова купити десять тролейбусів, які випускають на «Південмаші». Проте результати тендеру були опротестовані Антимонопольним комітетом за скаргою автокомпанії «Богдан Моторс». Як повідомляє дніпропетровська преса, кількість тих, хто бажає взяти участь у другому тендері, зменшилася наполовину. І немає жодних гарантій, що замовлення на виготовлення тролейбусів дістанеться «Південмашу» і його партнерам. Фахівці говорять, що для стабільної роботи підприємства обсяг замовлень на поточний рік мав становити 2,5 млрд гривень. Але звідки взяти цю «космічну» суму — поки незрозуміло» [12].

Література

1. Буткевич Б., Жалко-Титаренко А. Ракетна реінкарнація. Чи потрібно Україні повертати ядерний статус // Тиждень. – 2014. – 10 квітня. – С. 10-11.
2. Муравський А. Чому Україна продовжує

озброювати агресора? Або про те, що стоїть за формулюванням «продукція подвійного призначення», щодо якої в Кабміні «поки що немає позиції» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika/chomu-ukrayina-prodovzhuie-ozbroyuvati-agresora>.

3. **Воронів В.** Один из ключей к пониманию мотивов Путина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lb.ua/news/2014/03/19/259940_klyuchey_ponimaniyu_motivov.html.
4. **Кафтан А.** Что ждет нашу оборонку после разрыва с РФ. Москва хочет отобрать или уничтожить предприятия, от которых критично зависит российский ВПК // Деловая столица. – 2014. – № 25. – С. 20-21.
5. **Васильченко Ю.** О будущем заборья // Деловая столица. – 2014. – № 25. – С. 18-19.
6. **Рижков В.** Українці взяли участь у запуску американської космічної "вантажівки" // День. – 2014. – 14 липня. – С. 2.
7. **Бадрак В.** За крок до глобальної війни // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.day.kiev.ua/uk/article/podrobici/za-krok-do-globalnoyi-viyni.
8. **Хазбиев А.** Запоздалый старт // Эксперт. – 2014. – №29. – С. 33.
9. **Латынина Ю.** «Ангара» и Илон Маск // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ej.ru/?a=note&id=25450.
10. **Неверов А.** Сухой просчет // Наша версия. – 08-14.04.2013. – №14 (389).
11. **roadstar** // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://censor.net.ua/news/302143/ukrainskie_tanki_bulat_prevoshodyat_po_ognevoyi_moschi_samyui_sovremnyui_rossiyiskiyi_tank_t90_u_nih.
12. **Рижков В.** Простій закінчився, але проблеми залишилися. Для стабільної роботи «Південмашу» обсяг замовлень на поточний рік мав становити 2,5 млрд гривень // День. – 2015. – 8 липня. – С.2.

Стаття надійшла до редакції 01.06.2015
Прийнято до друку 07.07.2015